

eclass4U

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ 2ης ΓΡΑΠΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

210 5711484 & 6970-401981

www.new.eclass4u.gr

grammateia.eclass4u@gmail.com

ΔΕΟ 44 – ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : **Βίκυ Βάρδα**

Σελίδα 1 από 17

T. 210-5711484
K- 6970-401981 & 6945-310630

WWW.ECLASS4U.GR
grammateia.eclass4u@gmail.com

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ:
ΒΙΚΥ ΒΑΡΔΑ

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
A.	4
A) Με βάση τη θεωρία και τα σχετικά αποσπάσματα που ακολουθούν, πιστεύετε ότι η πανδημία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ένα κύμα δημιουργικής καταστροφής;	4
B. `	7
B) Ποιες μορφές καινοτομίας θα πρέπει να εφαρμοστούν σε «μικρο» επίπεδο για την.....	7
Γ.....	11
Γ) Τι είδους πολιτικές μπορεί να ασκήσει το κράτος για την ανάπτυξη της καινοτομίας με στόχο την αντιμετώπιση της πανδημίας και των επιπτώσεών της; (25%)	11
Δ.	14
Δ) Πώς πιστεύετε ότι η πανδημία συνδέεται με την Οικονομία της Γνώσης; (25%).....	14

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η καινοτομία ορίζεται ως η ενσωμάτωση, συνδυασμός, σύνθεση, και εν τέλει η αξιοποίηση νέας γνώσης σε προϊόντα, υπηρεσίες, παραγωγικές ή διαχειριστικές/διοικητικές διαδικασίες. Από την ίδια της την φύση η καινοτομία αφορά κάτι νέο, κάτι καινούργιο για την επιχείρηση, ακόμα και εάν αυτό έχει αναπτυχθεί και χρησιμοποιείται ήδη από άλλους παίκτες στην αγορά. Η καινοτομία μπορεί να πάρει διάφορες μορφές. Μπορεί να αφορά νέα (ή σημαντικά βελτιωμένα) προϊόντα και υπηρεσίες, νέες παραγωγικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες παράγονται είτε νέα είτε υφιστάμενα προϊόντα, μπορεί επίσης να αφορά τους τρόπους με τους οποίους διοικείται και οργανώνεται η επιχείρηση. Μπορεί επίσης η καινοτομία να αφορά μια ριζική τομή σε σχέση με το παρελθόν, ή να αποτελεί απλώς βελτίωση μιας υφιστάμενης τεχνολογίας (Σπανός, 2013).

Σήμερα περισσότερο από ποτέ, η καινοτομία έχει αναδειχθεί ως απαραίτητη και αναγκαία συνθήκη για την επιβίωση της σύγχρονης επιχείρησης και για την ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας, ευρύτερα. Ειδικότερα, ο σημαντικότερος παράγοντας που προσδιορίζει τις οικονομικές εξελίξεις παγκοσμίως το 2020 είναι η πανδημία του κορονοϊού, η οποία μέσα σε διάστημα μερικών μηνών επηρέασε όλες τις χώρες, με το επίκεντρο να μεταφέρεται από την Ασία αρχικά στην Ευρώπη, στη συνέχεια στην Β. Αμερική και τέλος και στον υπόλοιπο κόσμο. Συνολικά, η παγκόσμια οικονομία λειτουργεί σήμερα σε ένα ιστορικά πρωτοφανές μακροοικονομικό, δημοσιονομικό, νομισματικό και χρηματοπιστωτικό περιβάλλον, με αντικρουόμενες καταστάσεις και τάσεις.

Στο ανωτέρω θεωρητικό πλαίσιο και με άξονα το ξέσπασμα της πανδημίας, θα συζητηθούν οι επιπτώσεις αυτής και θα αναλυθούν διαστάσεις της καινοτομικότητας που συνδέονται με την αντιμετώπιση και διαχείρισή τους.

A.

A) Με βάση τη θεωρία και τα σχετικά αποσπάσματα που ακολουθούν, πιστεύετε ότι η πανδημία δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ένα κύμα δημιουργικής καταστροφής; Τεκμηριώστε την απάντησή σας. (25%)

Σπανός, 2013, ενοτ. 1.1.,σελ.27 & Παράρτημα 2ΗΓΕ, σελ.2-4

Σύμφωνα με τον Schumpeter, η καινοτομία εισέρχεται και αναπτύσσεται σταδιακά σε έναν κλάδο, δημιουργώντας κέρδη. Αυτά τα κέρδη δελεάζουν νέους ανταγωνιστές, οι οποίοι διεκδικούν μερίδιο αγοράς και κερδοφορίας, με συνέπεια διαχρονικά να “εξανεμίζονται” τα προνόμια των αρχικών καινοτόμων entrepreneurs. Καθώς η καινοτομία γενικεύεται και ωριμάζει, ο ανταγωνισμός μετατοπίζεται σε επίπεδο τιμών, με συνέπεια τη σταδιακή συγκράτηση του επενδυτικού κοινού και τελική κατάληξη, την ύφεση στον κλάδο. Κατά τον ίδιο αυστριακό φιλόσοφο και οικονομολόγο, η καινοτομία που είναι ικανή να φέρει ριζικές αλλαγές, είναι και αυτή που αναπτύσσει η μεγάλη, μονοπωλιακή επιχείρηση. Αυτή είναι σε θέση να ερευνά και να δημιουργεί νέα γνώση και τεχνολογία, τέτοια που να προκαλεί θύελλες σε μια οικονομία και ειδικότερα σε έναν κλάδο, διαταράσσοντας τις κατεστημένες ισορροπίες, διαμορφώνοντας συνθήκες «**δημιουργικής καταστροφής**», δηλαδή “διαλύει” τελικά δομές και ειδικότητες, αντικαθιστώντας τις με νέες, καταλληλότερες, πιο αποτελεσματικές, σύγχρονες και ικανές να αντικαταστήσουν πλήρως το παλιό, με κάτι νέο (Σπανός, 2013, σελ. 15-16 & 26-27).

Ο Joseph Schumpeter διέκρινε πέντε τύπους καινοτομίας που οδηγούν στη «δημιουργική καταστροφή»,: α) παραγωγή ή δημιουργία νέων προϊόντων, β) εισαγωγή νέων μεθόδων παραγωγής, γ) άνοιγμα νέων αγορών, δ) κατάκτηση νέων πηγών προσφοράς πρώτων υλών ή ημικατεργασμένων προϊόντων, ε) εισαγωγή νέων τρόπων οργάνωσης. (Σπανός, 2013, σελ.15].

Προκειμένου να δημιουργηθούν συνθήκες καταστροφής, απαιτείται να υπάρχει και το κίνητρο των μιμητών-επιχειρήσεων να αξιοποιήσουν την ευκαιρία. Θα πρέπει δηλαδή πολύ μεγάλοι και κυρίαρχοι στη διεθνή αγορά οργανισμοί, να εντείνουν έτσι τη δράση τους, ώστε μέρος των επιχειρηματικών υπηρεσιών να υποκατασταθεί από σύγχρονες, ψηφιοποιημένες, με ηλεκτρονική διάσταση, εξ αποστάσεως ή γενικά εξελιγμένες μορφές επιχειρηματικότητας, παραγωγής, εξυπηρέτησης, κ.ά.

Όσον αφορά την πανδημία, με βάση την άποψη αναλυτή της Bank of America Merrill Lynch, ανάλογα με την ένταση του νέου κύματος του COVID-19 θα επέλθει μείωση της κατανάλωσης και αύξηση των αποταμιεύσεων, αναβολή των επενδυτικών αποφάσεων, αλλά και αλλαγή κατεύθυνσης στα μέτρα που εφαρμόζονται διεθνώς και σημαντικές ανακατατάξεις σε πολλούς επιχειρηματικούς κλάδους (Βαμβακίδης, 2020). [*«Τα μέτρα στήριξης θα στραφούν αναγκαστικά στις επιχειρήσεις και τους κλάδους που μπορούν να επιβιώσουν στη νέα πραγματικότητα, ενώ οι υπόλοιποι θα ζήσουν μια διαδικασία δημιουργικής καταστροφής»*]. Περαιτέρω, η παγκόσμια παραγωγή, αν και αυξάνεται κατά τη διάρκεια της επανεκκίνησης, θα σταθεροποιηθεί αρκετά κάτω από τα προ κρίσης επίπεδα (Παράρτημα 2ΗΓΕ, σελ.3). Η μεγάλη αβεβαιότητα θα οδηγήσει σε υψηλότερη προληπτική αποταμίευση. Οι επιχειρήσεις αναμένεται να μεταθέσουν χρονικά επενδυτικά πλάνα και προσλήψεις, καθώς οι περισσότερες – και στους περισσότερους κλάδους - προσπαθούν πρωτίστως να επιβιώσουν. Ένα δεύτερο κύμα καθώς ανοίγουν οι οικονομίες , αναμένεται να προκαλέσει μεταβλητότητα στις αγορές, αφού οι επενδυτές θα συνειδητοποιούν ότι αυτό που αντιμετωπίζουμε μπορεί να είναι πιο μόνιμο, εφόσον κάποιοι κλάδοι θα συρρικνωθούν και ορισμένες επιχειρήσεις θα καταλάβουν ότι δεν είναι βιώσιμες και θα βάλουν λουκέτο , επιπλέον δε δομικές αλλαγές θα είναι αναπόφευκτες, με ορισμένους κλάδους να τα πηγαίνουν χειρότερα από άλλους, αλλά και με τελικό αποτέλεσμα χαμηλότερη οικονομική παραγωγή. (Βαμβακίδης, 2020 στο Παράρτημα 2ΗΓΕ, σελ.3].

Στην παρούσα συγκυρία της πανδημίας, οι οικονομίες αντιμετωπίζουν - τουλάχιστον βραχυχρόνια - πολύ υψηλά επίπεδα ύφεσης και ανεργίας, οι κυβερνήσεις όλων των μεγάλων χωρών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έχουν ήδη ανακοινώσει και εφαρμόζουν τεράστια νομισματικά και δημοσιονομικά πακέτα στήριξης των οικονομιών, οι τιμές πετρελαίου είναι σε ιστορικά πολύ χαμηλά επίπεδα (προάγγελος ύφεσης) και ο χρυσός και άλλα πολύτιμα μέταλλα είναι σε πολύ υψηλά επίπεδα (ένδειξη ύφεσης αλλά και αυξημένης αβεβαιότητας και κινδύνων), ενώ, αφετέρου, τα επιτόκια είναι μηδενικά ή και αρνητικά, η ρευστότητα είναι σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα και οι υψηλοί δείκτες τιμών στα χρηματιστήρια φαίνεται να προεξοφλούν μια ταχεία ανάκαμψη. Αντίθετα με τις αγορές, οι προβλέψεις των διεθνών οργανισμών φαίνεται να "υποβαθμίζουν" την επίπτωση των δραστικών παρεμβάσεων των Κεντρικών Τραπεζών και των κυβερνήσεων για την ενίσχυση του χρηματοοικονομικού συστήματος των χωρών, των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών. Στην "μεγάλη εικόνα" της παγκόσμιας οικονομίας είναι απαραίτητο να προστεθούν και οι συνεχιζόμενες διενέξεις σχετικά με το διεθνές εμπόριο, το Brexit και οι κίνδυνοι από τις εξελίξεις στις οικονομίες της Τουρκίας και της Αργεντινής (ΙΝΣΕΤΕ, 2020).

Στην Ευρώπη, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), υπό τις σημερινές συνθήκες, από ρυθμιστής της έκδοσης του ευρώ έχει μεταμορφωθεί σε θεματοφύλακα και ρυθμιστή της κυκλοφορίας του χρήματος στις ευρωπαϊκές οικονομίες, με συνέπεια οι εγγενείς αδυναμίες να μην μπορούν να καταπολεμηθούν με βαθύτατες μεταρρυθμίσεις, αλλά και γερές ενέσεις ρευστότητας. Το γεγονός αυτό, ειδικά όσον αφορά τον ευρωπαϊκό νότο, θα οδηγήσει το ήδη επιβαρυσμένο ευρωσύστημα σε μία νέα «παγίδα χρέους», η οποία θα είναι πλέον και οριστικά καταλυτική για την Ε.Ε (Παπανδρόπουλος, 2020 στο euro2day.gr).

Η δημιουργική καταστροφή στην οποία αναφέρεται ο Σουμπέτερ είναι αποτέλεσμα της τεχνολογικής προόδου, η οποία, με τη δημιουργία αποδοτικότερης τεχνολογίας, ή νέων καλύτερων (με όποια κριτήρια) προϊόντων, απαξιώνει παραγωγικές μονάδες που λειτουργούν με παλιότερη τεχνολογία, χωρίς αυτές να έχουν στην πραγματικότητα κάποιο άλλο εσωτερικό πρόβλημα. Απλά είναι η ανταγωνιστική διαδικασία η οποία μπορεί να οδηγήσει στο κλείσιμο εκείνες τις επιχειρήσεις που δεν παρακολουθούν τις εξελίξεις. (Καραλής, 2020, στο Protagon.gr)

Καταλήγοντας, η πανδημία COVID-19, είναι σε θέση να αναμορφώσει, να αλλάξει και να βελτιώσει σημαντικά, να καταργήσει ολοσχερώς ή να «μεταλλάξει» κλάδους, μπορεί δηλαδή να κάνει την αγορά, την κοινωνία και την επιχείρηση να λειτουργεί με νέο τρόπο, πιο εξελιγμένα και με ενσωμάτωση κάθε νέας τεχνολογικής προόδου στα υπάρχοντα συστήματα, άρα μπορεί να προκαλέσει ένα «κύμα δημιουργικής καταστροφής».

B.

B) Ποιες μορφές καινοτομίας θα πρέπει να εφαρμοστούν σε «μίκρο» επίπεδο για την αντιμετώπιση της πανδημίας; Τεκμηριώστε την απάντησή σας. (25%)

Σπανός, 2013, ενοτ.1.3, σελ.29-31

Απευθυνόμενος στον επιχειρηματία με διαχρονικό και πάντα επίκαιρο τρόπο, ο Freeman, (1982) υποστηρίζει ότι «*το να μην καινοτομείς ισοδυναμεί με θάνατο*» (Σπανός, 2013, σελ..27) εννοώντας ότι η επιχείρηση για να επιβιώνει πρέπει διαρκώς να καινοτομεί. Η εξέλιξη των τεχνολογιών πληροφορικής έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην δυνατότητα των επιχειρήσεων να καινοτομούν. Ο σχεδιασμός προϊόντων με την βοήθεια υπολογιστή αλλά και τα αυτοματοποιημένα συστήματα παραγωγής κάνουν πιο εύκολο και πιο γρήγορο για τις επιχειρήσεις να σχεδιάζουν και εισάγουν νέα προϊόντα στην αγορά. Άλλες τεχνολογίες, όπως τα λεγόμενα ευέλικτα συστήματα παραγωγής επιτρέπουν την παραγωγή σε μικρές παρτίδες, μειώνοντας με αυτό τον τρόπο την ανάγκη για οικονομίες κλίμακας. Όλες αυτές οι τεχνολογίες επιτρέπουν στις επιχειρήσεις να εισάγουν πολλές διαφορετικές ποικιλίες προϊόντος στοχεύοντας έτσι σε εξειδικευμένες ανάγκες συγκεκριμένων κατηγοριών πελατών (Σπανός. 2013, σελ. 25-28).

Οι κυριότερες **ΜΟΡΦΕΣ καινοτομίας** είναι δύο (Σπανός, 2013, σελ.29): (α) *αυτή που συνδέεται άμεσα με την τεχνολογία, ενσωματώνοντας βελτιώσεις και αλλαγές στα προϊόντα η/και στις παραγωγικές διαδικασίες μέσα από τις οποίες παράγονται και (β) αυτή που συνδέεται έμμεσα με το προϊόν/υπηρεσία ή/και την παραγωγική διαδικασία και άμεσα με τους τρόπους που οργανώνονται οι επιχειρησιακές λειτουργίες, πχ. νέοι τρόποι προώθησης και μάρκετινγκ ή αλλαγές στην οργανωτική δομή.* Οι δε **βασικότερες διακρίσεις** της είναι (Σπανός, 2013, σελ.29): *Καινοτομία Προϊόντος έναντι Καινοτομίας Παραγωγικών Διαδικασιών, Καινοτομία στο «επιχειρηματικό μοντέλο», Τεχνική έναντι Διαχειριστικής Καινοτομίας, Ριζική ή Σταδιακή Καινοτομία.*

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα μελέτης σχετικά με την αλλαγή του τρόπου συναλλαγών – αγορών εν καιρώ πανδημίας, [Νικηφόρου, Ρ. (2020 <https://www.insider.gr/eidiseis/ellada/146157/pos-i-pandimia-allaxe-ton-tropo-poypsonizoyme>)] τα μέτρα που λαμβάνουν πλέον οι επιχειρήσεις δεν πρέπει να περιορίζονται στα απαραίτητα. Εφόσον οι εταιρείες θέλουν να «καθησυχάσουν» τους καταναλωτές όσον αφορά στη φυσική επαφή και παρουσία τους στα καταστήματα η επένδυση στις ψηφιακές δυνατότητες είναι κρίσιμη ενώ παράλληλα δημιουργούνται και νέες ευκαιρίες καθώς οι

καταναλωτές είναι περισσότερο διατεθειμένοι να μοιράζονται τα προσωπικά και βιομετρικά τους δεδομένα [Παράρτημα, σελ.5].

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ είναι κυρίως ΚΡΙΤΙΚΟ και για να το διαμορφώσετε-απαντήσετε σωστά θα πρέπει πριν να έχετε κάνει σχετική έρευνα στο διαδίκτυο για να βρείτε αξιόπιστες και έγκυρες πηγές που θα θεμελιώσουν τα επιχειρήματά σας.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο , σε μικρό – δηλαδή σε επίπεδο επιχείρησης, οι μορφές καινοτομίας που μπορούν να αναπτυχθούν είναι ενδεικτικά οι ακόλουθες [ΕΞΕΙΣ ΠΡΟΤΕΙΝΕΤΕ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ]:

Καινοτομία Προϊόντος - Καινοτομίας Παραγωγικών Διαδικασιών

- Επένδυση στον ψηφιακό μετασχηματισμό τους και την αναβάθμιση των τεχνολογικών υποδομών για τις παραγωγικές διαδικασίες προϊόντων και για τη συμπαραγωγή των υπηρεσιών [Ακριβού, 2020 στο <https://www.fortunegreece.com/photo-gallery/fortune-thema-pos-i-pandimia-allazi-ti-stratigiki-ton-epichiriseon-ke-ton-tropo-skepsis-ton-stelechon/>]

Καινοτομία στο «επιχειρηματικό μοντέλο»

- ευελιξία στις επιχειρηματικές δράσεις τους μέσα από τον επανασχεδιασμό του επιχειρηματικού τους μοντέλου και των οργανωτικών δομών τους, που είχαν θωρακίσει το δίκτυό τους μεταβαίνοντας σε σύγχρονες και διαφοροποιημένες εφοδιαστικές αλυσίδες και που είχαν, προ πάντων, επενδύσει στη θωράκιση του ανθρώπινου δυναμικού τους με νέες, ψηφιακές δεξιότητες [Κουσία, 2020 στο <https://www.capital.gr/me-apopsi/3498127/texnologia-kai-pandimia-allazoun-tin-ergasia-as-proetoimastoume>]
- διαφορετικά εργαλεία, ανθρώπινων σχέσεων εξ' αποστάσεως, νέους τρόπους αλληλεπίδρασης και εργασίας [ΕΣΕΕ, 2020, στο <https://www.naftemporiki.gr/finance/story/1610182/eseena-prosarmostei-sta-dedomena-tis-pandimias-iforologisi-ton-epixeiriseon>
- διαμόρφωση και ανάπτυξη μηχανισμών και ψηφιακών εργαλείων με έμφαση στις αγορές από απόσταση και κυρίως μέσω διαδικτύου, κάτι που επηρεάζει και την επισκεψιμότητα των καταστημάτων

Τεχνική Καινοτομία

- Ανάπτυξη στοιχείων όπως Το cloud, τα big data, το ηλεκτρονικό εμπόριο και η ανάγκη για κυβερνοασφάλεια, βάζουν τις εταιρείες τεχνολογίας [Παράρτημα, σελ.7].
- επανασχεδιασμό και απλοποίηση διαδικασιών, για την « ανέπαφη επικοινωνία» με τους πελάτες μας μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού.
- μέσω της χρήσης δεδομένων και τεχνολογίας, να σχεδιάσουν όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερα την «επόμενη μέρα», την «επόμενη κανονικότητα».
- χρήση τεχνολογικών εργαλείων και εφαρμογών για την καθημερινή λειτουργία και την επίλυση προβλημάτων

Διαχειριστική Καινοτομία

- πολλαπλά σενάρια και διαφορετικές προσεγγίσεις ή δράσεις ανάλογα με διαφορετικές υποθέσεις.
- Διατήρηση ενός ενεργού ανθρώπινου εργατικού δυναμικού, που θα μπορεί να ανταποκριθεί στις νέες συνθήκες που διαμόρφωσε η πανδημία.
- εκπαίδευση και αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού
- διαχείριση της ισορροπίας που απαιτείται, τόσο εσωτερικά στα στελέχη και τους συναδέλφους της εταιρείας, όσο και εξωτερικά στις προσδοκίες και απαιτήσεις των πελατών σε μια τόσο δύσκολη αγορά.
- Επένδυση στην εξωστρέφεια, την ψηφιακή τεχνολογία, τη νέα γνώση

Ριζική Καινοτομία

- Επικέντρωση στην επιχειρηματική καινοτομία και την ψηφιοποίηση, με την ανακάλυψη νέων μεθόδων προσέγγισης και εξυπηρέτησης πελατών, που θα φέρουν επανάσταση στην οικονομία και την επιχειρηματικότητα.

Σταδιακή Καινοτομία

- Προσαρμοστικότητα για να μπορούν να λειτουργούν στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται. [https://www.ey.com/el_gr/covid-19/pos-o-olikos-metasximatismos-tis-ellinikis-oikonomias-apotelei-to-kleidi-gia-tin-anakampsi-apo-ton-covid19]

Συνοψίζοντας, βασική απόρροια της πανδημίας είναι η επιτάχυνση στον ψηφιακό μετασχηματισμό, με τις μεγαλύτερες εξελίξεις στην Ελλάδα, αλλά και σε πλήθος ξένων κρατών, να καταγράφονται στη δημιουργία ψηφιακής εμπειρίας για τον πελάτη. Παράλληλα, αυτό που προβληματίζει έντονα την επιχείρηση που λειτουργεί σε καιρούς πανδημίας είναι η έλλειψη πληροφοριών σε μελλοντικά λειτουργικά σενάρια -όπως π.χ. ποιοι μπορεί να είναι οι νέοι τρόποι

εργασίας. Τέτοια ζητήματα αποτελούν προκλήσεις και καθιστούν ακόμη επιτακτικότερη την επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού. Επιπλέον, η εργασία εξ αποστάσεως δημιούργησε σημαντικές αλλαγές στις πολιτικές καλλιέργειας νέας κουλτούρας, αλλά και στη διεύρυνση προσέλκυσης ταλαντούχου ανθρώπινου δυναμικού [ΙΜΕ ΓΣΒΕΕ, 2020].

Στις παρούσες συνθήκες, πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι η συγκυρία της πανδημίας και η μετέπειτα οικονομική πραγματικότητα αναμένεται να αναδείξει, εκ νέου, ιδιαίτερες πτυχές στο πεδίο της «ψηφιοποίησης», να επιταχύνει εξελίξεις αλλά και να οξύνει αντιθέσεις σε επίπεδο επιχειρηματικότητας, ως προς τα θέματα ψηφιακής ωριμότητας, ψηφιακής ετοιμότητας και ψηφιακής προσαρμογής σε μια ολοκληρωτικά νέα οικονομική πραγματικότητα που θα χαρακτηριστεί από ένα ακόμη πιο ψηφιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον [European Commission (2019) Digital Economy and Society Index (DESI), Country Report: Greece, Brussels].

Γ.

Γ) Τι είδους πολιτικές μπορεί να ασκήσει το κράτος για την ανάπτυξη της καινοτομίας με στόχο την αντιμετώπιση της πανδημίας και των επιπτώσεών της; (25%)

Σπανός, 2013, σελ.66-69 & Παράρτημα 2ΗΓΕ, σελ.4-8

Οι Clark και Guy (1998) κατηγοριοποιούν τις πολιτικές που μπορεί να αναπτύξει ένα κράτος- μια εθνική κυβέρνηση, σε τρία επίπεδα (Σπανός, 2013).: **(α) της προσφοράς, (β) της ζήτησης, και (γ) για την ανάπτυξη της δικτύωσης και ενίσχυσης της ερευνητικής υποδομής.**

Σημαντική παράμετρος για καινοτομικότητα και ανάπτυξη, αποτελεί η συνολική πρόθεση του κράτους και οι πολιτικές που θα υιοθετήσει σε αυτή την κατεύθυνση. Δηλαδή δεν αρκεί να υπάρχουν μεμονωμένες επιχειρήσεις, οι οποίες καινοτομούν στον τομέα τους. Θα πρέπει να δημιουργηθούν οργανωμένα δίκτυα, ώστε να παράγουν ερευνητικά αποτελέσματα προκείμενου να αξιοποιηθούν από την πραγματική οικονομία και τις επιχειρήσεις του κλάδου (Σπανός, 2013, σελ. 63). Συνεπώς, πρωταρχική σημασία για καινοτομία αποτελεί η εφαρμογή συντονισμένων πολιτικών που θα βασίζονται σε χρηματοδότηση από το κράτος βασικής έρευνας σε συνεργασία με πανεπιστήμια τη χώρας, ώστε να παραχθεί νέα γνώση που θα διοχετευτεί στην κοινωνία (Σπανός, 2013, σελ. 63).

Στις τελευταίες επισκοπήσεις του, το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (ΕΕΣ) καταλήγει ότι «η κρίση της πανδημίας COVID-19 απειλεί να διευρύνει το οικονομικό χάσμα μεταξύ των χωρών της ΕΕ». Οι ελεγκτές διαβλέπουν επίσης τον κίνδυνο διεύρυνσης του οικονομικού χάσματος μεταξύ των κρατών μελών, λόγω του ανομοιογενούς αντικτύπου της πανδημίας στα κράτη μέλη και των διαφορών στην ικανότητά τους να στηρίζουν τις οικονομίες τους. Ταυτόχρονα, οι ελεγκτές επισημαίνουν τους κινδύνους και τις προκλήσεις που σχετίζονται με την υλοποίηση και τον συντονισμό των μέτρων αυτών.

Σύμφωνα με τον αναλυτή Βαμβακίδη, (2020, στο Παράρτημα 2ΗΓΕ, σελ.4), «τα μακροοικονομικά μέτρα εστιάζουν στο να διασώσουν τους κλάδους που έχουν χτυπηθεί περισσότερο από τα lockdown. Παρ' όλα αυτά, αυτό δεν είναι βιώσιμο όταν αυτό που αντιμετωπίζουμε είναι ένα

διαρκές σοκ. Στο πλαίσιο αυτό θεωρείται αναγκαίος ο σχεδιασμός και η υλοποίηση ενός ισορροπημένου μείγματος πολιτικών που θα αντιμετωπίζει ένα ευρύ πλέγμα αναγκών (από το ευρύτερο μακρο-οικονομικό πλαίσιο έως την υποστήριξη των μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων και την υποβοήθηση της επιχειρηματικότητας) στην προσπάθεια ανάπτυξης του Εθνικού Συστήματος Καινοτομίας.

Ειδικότερα για την πανδημία :

Σε επίπεδο ζήτησης οι πολιτικές ανάπτυξης επικεντρώνονται, κυρίως στην προώθηση επιδοτήσεων τη διάχυση τεχνογνωσίας, τη μεταφορά τεχνολογικών προτύπων από χώρες του εξωτερικού στο εσωτερικό, στις δημόσιες προμήθειες καινοτόμων προϊόντων και στην ενίσχυση που παρέχουν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. Στον τομέα πολιτικών ανάπτυξης του δικτύου και της ερευνητικής υποδομής, εντάσσονται κυρίως οι στρατηγικές προώθησης και οι συνεργασίες μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών ιδρυμάτων, αλλά και η ενίσχυση των ερευνητικών ιδρυμάτων σε βασικούς πόρους για τη διεξαγωγή των ερευνών (Σπανός, 2013). Οι νέες τεχνολογίες και η καινοτομία μπορούν να λειτουργήσουν ως αναπτυξιακοί μοχλοί μόνο στο βαθμό που διαχέονται με ταχύτητα σε όλο το μήκος και πλάτος μιας οικονομίας, δηλαδή δεν αρκούν λίγες έντονα καινοτομικές, αλλά «απομονωμένες» μεταξύ τους επιχειρήσεις ή κάποια ερευνητικά ινστιτούτα που παράγουν ερευνητικά αποτελέσματα χωρίς αυτά να αξιοποιούνται από την πραγματική οικονομία. Έμφαση θα πρέπει να δοθεί και σε επίπεδο ζήτησης, με δράσεις αναπτυξιακού χαρακτήρα μέσα από επιδοτούμενα ευρωπαϊκά προγράμματα των Υπουργείων Οικονομίας και Ανάπτυξης, ενθαρρύνοντας επιχειρήσεις και φορείς να υιοθετήσουν καινοτόμες διαδικασίες στην παραγωγή τους και στον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό τους.

Σε επίπεδο προσφοράς θα πρέπει να υποστηρίζεται η συνεργασία μεταξύ ΜΜΕ επιχειρήσεων των κλάδων, δίνοντας τους κίνητρα και χρηματοδοτήσεις προκειμένου να δημιουργηθούν συστάδες επιχειρήσεων αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα και τεχνογνωσία τους. Επιπλέον, θα πρέπει να υποστηριχθεί και η προσέλκυση ξένων επενδύσεων σε Έρευνα και Ανάπτυξη, αξιοποιώντας τη γεωγραφική και πολιτισμική μοναδικότητα της χώρας σε τομείς έντασης, όπως είναι ο αγροτικός, ενισχύοντας μακροπρόθεσμα την ανταλλαγή γνώσης και εξειδίκευσης. Επίσης, θα πρέπει να αναθεωρηθεί και το νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων, με την ψήφιση νομοθετικών μεταρρυθμίσεων δημιουργώντας ασφάλεια και προστασία στις καινοτόμες επιχειρήσεις του κλάδου. Ενδεικτικά αναφέρονται η άμεση ανάγκη

ελάφρυνσης των φορολογικών βαρών του ελληνικού εμπορίου και της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, εργαλεία διασφάλισης της απαιτούμενης ρευστότητας στην αγορά, κ.ά.

🌲 Σε επίπεδο ανάπτυξης της δικτύωσης και ενίσχυσης της ερευνητικής υποδομής, οι δημόσιες δαπάνες σε E&A και ο συνδυασμός ιδιωτικών επενδύσεων στην ίδια κατεύθυνση θα ωθήσουν την οικονομία και την επιχειρηματική κοινότητα σε νέες ιδέες και γνώση. Όσο ωριμάζει και ενισχύεται η ομαδικότητα και οι συνέργειες φορέων και επιχειρήσεων, τόσο θα αυξάνεται και η ανταγωνιστικότητα της χώρας μας διεθνώς (Σπανός, 2013, σελ. 68). Επιπλέον, σύμφωνα με τον Reiter, διευθυντής Vodafone: η Ευρώπη χρειάζεται μία νέα βιομηχανική πολιτική για την ασφάλεια των επικοινωνιών, ένα νέο ρυθμιστικό περιβάλλον κι ένα νέο όραμα για πολιτικές βιώσιμου ανταγωνισμού που θα προσφέρουν περισσότερες δυνατότητες στους καταναλωτές, αλλά και υγιή απόδοση κεφαλαίων [Παράρτημα , σελ.9-10].

Από τα ανωτέρω γίνεται σαφές, ότι στην Ελλάδα απαιτούνται σημαντικές αλλαγές τόσο σε επίπεδο εθνικών υποδομών όσο και στο πλαίσιο μετασχηματισμών της συνολικής κουλτούρας των επιχειρήσεων για καινοτομία. Στο πλαίσιο τέτοιων πολιτικών, από την πλευρά του το κράτος οφείλει να εντείνει τις προσπάθειες προσέλκυσης σοβαρών επενδυτών, με την ανάγκη για στόχευση σε μηχανισμούς πρόβλεψης των δεξιοτήτων να γίνεται εντονότερη , αξιοποιώντας τον λιγοστό χρόνο λόγω των αλληπάλλληλων αλλαγών, έτσι ώστε να διαχειρίζεται συστηματικά τις πολιτικές επενδύσεων και απασχόλησης για περισσότερη ανταγωνιστικότητα έναντι των άλλων χωρών [Παράρτημα, 2ΗΓΕ, σελ.9].

Τα μέτρα θα πρέπει να αλλάξουν για να βοηθήσουν τους ανθρώπους να βρουν νέες δουλειές, να στηρίζουν μία ομαλή προσαρμογή σε κλάδους που μπορούν να επιβιώσουν και να προσαρμοστούν στη νέα πραγματικότητα, καθώς και να συμβάλλουν στη διαδικασία δημιουργικής καταστροφής σε κλάδους και επιχειρήσεις που δεν θα τα καταφέρουν. Κάτι τέτοιο θα είναι εξαιρετικά δύσκολο, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν άλλα περιθώρια στη νομισματική πολιτική - με τα επιτόκια ήδη στο μηδέν και τους ισολογισμούς των κεντρικών τραπεζών σε ιστορικά υψηλά – την ώρα που τα κρατικά χρέη είναι ήδη σε πολύ υψηλά επίπεδα (Παράρτημα, 2ΗΓΕ, σελ.4). Στα προγράμματα που προσφέρονται από το δημόσιο χρειάζεται και κάτι ακόμη: Μεγαλύτερη προσοχή στη δημιουργία ενός δικτύου ασφαλείας, κατά τη μετάβαση από την ανεργία στην εργασία, ώστε να υπάρχει ενεργή ζήτηση για επανακατάρτιση και να μην χρησιμοποιείται απλώς για βιοποριστικούς βραχυπρόθεσμους σκοπούς (Παράρτημα, 2ΗΓΕ, σελ.8).

Δ.

Δ) Πώς πιστεύετε ότι η πανδημία συνδέεται με την Οικονομία της Γνώσης; (25%)

Σπανός, 2013, ενοτ. 2.1, σελ.47-48

«Η γνώση έχει μετατραπεί στο πιο σημαντικό παράγοντα που καθορίζει το επίπεδο ζωής – περισσότερο από την γη, τον κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, την εργασία, αφού οι περισσότερες τεχνολογικά ανεπτυγμένες χώρες βασίζονται στην δημιουργία γνώσης». (Παγκόσμια Τράπεζα, 1998 στο Σπανός, 2013). Στο ίδιο πλαίσιο ο ΟΟΣΑ, υποστηρίζει ότι «Η ΟτΓ εκφράζει την τάση που παρατηρείται σε ανεπτυγμένες οικονομίες να βασίζονται όλο και περισσότερο στην γνώση, στην πληροφορία και σε ανθρώπινο κεφάλαιο υψηλών προσόντων, καθώς και την ανάγκη πρόσβασης σε αυτά από τις επιχειρήσεις και τον δημόσιο τομέα». Με τον όρο «οικονομία της Γνώσης» εκφράζεται η αυξανόμενη αναγνώριση του ρόλου της γνώσης στην οικονομική ανάπτυξη. Το συγκεκριμένο φαινόμενο είναι ιδιαίτερα διακριτό στα κράτη- μέλη του ΟΟΣΑ, αφού αυτές οι οικονομίες είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με την ανάπτυξη, τον διαμοιρασμό και τη χρήση νέας γνώσης (Σπανός, 2013, σελ.46).

Αποτελεί γεγονός ότι με την πανδημία το οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον έχει αλλάξει και συνεχίζει να αλλάζει με ταχείς ρυθμούς. Παράλληλα με αυτές τις εξελίξεις, τροφοδοτείται και η ανάγκη για ένταση ανάπτυξης και ευρύτερης βελτίωσης στις πληροφοριακές τεχνολογίες καθώς επιβάλλεται και η αύξηση της χρήσης και της ταχύτητας του διαδικτύου εφόσον πλέον (αναγκαστικά), η πληροφορία διακινείται με τρόπο που καταργεί τους παραδοσιακούς περιορισμούς στο χώρο και στο χρόνο.

Ταυτόχρονα, εκτός από τις πληροφοριακές τεχνολογίες και τις συνέπειες τους, η γενικότερη ανάπτυξη της τεχνολογίας σε κάθε τομέα οικονομικής δραστηριότητας, δημιουργεί νέες ευκαιρίες, δημιουργεί νέες αγορές, οδηγεί άλλες στην παρακμή, και γενικά δημιουργεί ένα κύμα ζήτησης για καινοτομία: νέα προϊόντα, διαδικασίες, συστήματα διανομής και εφοδιαστικής, συνιστούν μοχλούς για την δημιουργία οικονομικής αξίας .

Η ΟτΓ αποτελεί την συνισταμένη τριών συσχετιζόμενων μεταξύ τους φαινομένων (Σπανός, 2013, σελ.46-48):

(α) η γνώση αποτελεί πλέον ένα αγαθό που αγοράζεται και πουλιέται με πολλούς και διαφορετικούς τρόπους, (β) οι Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) κάνουν δυνατή την άμεση παραγωγή και διάθεση της πληροφορίας, και (γ) η ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα σε άτομα και οργανισμούς, ανεξάρτητα της γεωγραφικής χωροθέτησης έχει λάβει εκρηκτικές διαστάσεις.

Η σύνδεση της ΟτΓ με την πανδημία μπορεί να εντοπιστεί σε διαφορετικές διαστάσεις της. Ενδεικτικά, για παράδειγμα πέρα από όλα τα δεινά που φέρνει, με αυτή παράλληλα δημιουργούνται και νέες ευκαιρίες καθώς οι καταναλωτές είναι περισσότερο διατεθειμένοι να μοιράζονται τα προσωπικά και βιομετρικά τους δεδομένα [Παράρτημα, 2ΗΓΕ, σελ.7].

«Κατά τη διάρκεια της πανδημίας, είδαμε πόσο “ιερή” είναι πια η δυνατότητα διασύνδεσης στο ίντερνετ. [Παράρτημα, 2ΗΓΕ, σελ.8]. Συγκεκριμένα, η διαδικτυακή επιμόρφωση και κατάρτιση αναπτύσσεται αλλά με πολύ διαφορετικό ρυθμό για όσους είναι εργαζόμενοι και για όσους είναι άνεργοι. Επιπλέον, η ανάγκη για διαρκή αναζήτηση της νέας γνώσης αυξήθηκε, ο αριθμός των ατόμων που αναζήτησαν διαδικτυακά εκπαιδευτικές ευκαιρίες με δική τους πρωτοβουλία 4πλασιάστηκε και οι ευκαιρίες επανακατάρτισης που προσφέρθηκαν από τους εργοδότες, 5πλασιάστηκαν και οι εγγραφές σε προγράμματα που προσφέρθηκαν από κρατικούς φορείς - κυρίως σε ανέργους 9πλασιάστηκαν [Παράρτημα, 2ΗΓΕ, σελ.8].

Από τα παραπάνω είναι εμφανές ότι η ΟτΓ κινείται κυρίως μέσα από τις ΤΠΕ (Σπανός, 2013). Η επίδραση αυτών των τεχνολογιών τόσο σε μικρο όσο και σε μακρο επίπεδο είναι εξαιρετικά σημαντική. Οι επιχειρήσεις έχουν την δυνατότητα – κάποιιοι ισχυρίζονται ότι έχουν αναγκαστεί να προβούν σε σημαντικές αναδιαρθρώσεις τόσο σε οργανωτικό - διοικητικό όσο και σε παραγωγικό επίπεδο, με ιδιαίτερα ευνοϊκά αποτελέσματα σε θέματα κόστους, χρόνου, ποιότητας και ευελιξίας (Σπανός, 2013, σελ.46-48). Με την παραδοχή αυτή, είναι πρόδηλη και η προοπτική της ταχύτερης αύξησης της παραγωγής, η οποία οδηγεί και στη διοχέτευση ολοένα και μεγαλύτερων επενδύσεων στα αγαθά και τις υπηρεσίες υψηλής τεχνολογίας. Σαν αποτέλεσμα, ενισχύεται στις αναπτυγμένες οικονομίες το επίπεδο επενδύσεων σε έρευνα και ανάπτυξη, στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση, καθώς και το επίπεδο ζωής.

Στο πεδίο αυτό, η ΟτΓ δημιουργεί σε καιρό πανδημίας και μια ακόμη εξέλιξη, αυτή που προκαλεί και έντονο προβληματισμό για το διευρυνόμενο ψηφιακό χάσμα ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς, ενώ στις πρώτες αναλογεί μόλις το 15% του πληθυσμού της Γης,

αυτές παρουσιάζουν περίπου το 90% των παγκόσμιων δαπανών για Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών και διαθέτουν το 80% των χρηστών του Διαδικτύου [<https://www.ekt.gr/el/news/9671>] . Τέλος, η πανδημία έκανε πιο επιβεβλημένη τη διεύρυνση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών ακόμη και σε πιο μικρού μεγέθους επιχειρήσεις.

Με το ξέσπασμα του COVID-19 και την αναγκαστική θέσπιση των απαραίτητων μέτρων υγιεινής και δημόσιας ασφάλειας, σταδιακά η δραστηριότητα στον τομέα παραγωγής υψηλής τεχνολογίας που είχε ως επίκεντρο τη μεταποίηση , μεταφέρεται σε ένα συνδυασμό μεταποίησης και υπηρεσιών, που μεταμορφώνει τη φύση των προϊόντων και των υπηρεσιών και στους δύο τομείς. Μάλιστα υπολογίζεται ότι περίπου το ένα τρίτο της αξίας ενός τυπικού βιομηχανικού προϊόντος αντιστοιχεί σε υπηρεσίες, όπως σχεδιασμός, πωλήσεις και διαφήμιση [<https://hellenicproduction.org/tetarto-viomichaniko-kyma-ke-ellada/>]. Μια οικονομία της γνώσης μπορεί να επεκταθεί, να δημιουργήσει καλύτερες θέσεις εργασίας και να παρέχει καλύτερη ποιότητα ζωής στον καθένα μας»

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η καινοτομία δεν είναι σήμερα μόνο η ανακάλυψη, η πρωτοπορία και η νέα γνώση αλλά ένας συνδυασμός από στοιχεία και παράγοντες, που αλληλεπιδρούν για να διαμορφώνουν, νέα πρότυπα, "νέους τρόπους να γίνονται τα πράγματα". Μία τέτοια σύνθεση πόρων, ικανοτήτων και τεχνογνωσίας είναι και αυτή της περίπτωσης της πανδημίας, αφού αυτή έχει επιφέρει και εξακολουθεί να προκαλεί πληθώρα επιπτώσεων στην παγκόσμια κοινωνία και οικονομία.

Με την έρευνα για τη συλλογή των απαραίτητων για την εργασία στοιχείων, έγινε πρόδηλη η σημαντικότητα ευνοϊκών και μεταβλητών συνθηκών και πρακτικών, που είναι απαραίτητες για την ύπαρξη και διαρκή επιδίωξη της καινοτομίας. Στο πλαίσιο αυτό, οι πολιτικές του κράτους και της μεμονωμένης επιχείρησης, αλλά και η ευρύτερη ωριμότητα της αγοράς, η Οικονομία της Γνώσης και η πιθανότητα για την εμφάνιση συνθηκών «δημιουργικής καταστροφής» διασυνδέονται για να συμβάλλουν ο καθένας με τον τρόπο του, στην εξέλιξη-στην αέναη προσπάθεια για την αύξηση της χρησιμότητας- του οφέλους της κοινωνίας (Schumpeter,1934).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

 Αποσπάσματα κειμένων εκφώνησης 2^η Γ.Ε ΔΕΟ44, , 2020-2021, Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

 Ακριβού, 2020 στο <https://www.fortunegreece.com/photo-gallery/fortune-thema-pos-i-pandimia-allazi-ti-stratigiki-ton-epichiriseon-ke-ton-tropo-skepsis-ton-stelechon/>

 Carbonara, N. “Innovation Process within geographical clusters: a cognitive approach”, Technovation, v.24, pp.17-28., 2004

 [European Commission (2019) Digital Economy and Society Index (DESI), Country Report: Greece, Brussels].

 ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, Πανδημία και «ψηφιακό χάσμα»: η τριπλή πρόκληση για τις μικρές επιχειρήσεις στη «μετά Covid-19» εποχή . Απρίλιος, 2020.

 ΙΝΣΕΤΕ, (2020) στο <https://www.capital.gr/oikonomia/3472355/insete-megales-oi-epiptoseis-tis-pandimias-stin-pagkosmia-oikonomia>

 Organisation for Economic, Cooperation and Development (OECD) & Statistical Office of the European Commission. (1997). Oslo manual: proposed guidelines for collecting and interpreting technological innovation data

 Srinivasan, T.N., Entrepreneurship, Innovation & Growth, Annual Bank Conference on Development Economics, Bangalore, India, May 21, 2003

 Παπανδρόπουλος, 2020 στο <https://www.euro2day.gr/specials/opinions/article/1653212/h-eyroph-hreiazetai-mia-dhmioyrgikh-katastrofh.html>

 Σπανός Ι. «Θεωρία Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας», Πάτρα : ΕΑΠ, 2013

 Schumpeter, J., The Theory of Economic Development, Harvard, University Press, Cambridge, Massachusetts, 1934.

 <https://hellenicproduction.org/tetarto-viomichaniko-kyma-ke-ellada/>

 <https://www.fortunegreece.com/article/to-elliniko-paradoxo-ke-i-ikonomia-tis-gnosis/>